

Hogeschool van Amsterdam
opleiding ergotherapie

‘Samen spelen, Samen leren’

Verdieping

Junior adviseur: Stella Jurgens
Senior adviseur: Eric Tigchelaar
In opdracht van: Scouting Nederland
Hein Aangenendt
Inhoudelijke begeleiding: Suzanne Duffels

‘Samen spelen, Samen leren’

Verdieping

In opdracht van: Scouting Nederland

Junior adviseur: Stella Jurgens

Senior adviseur: Eric Tigchelaar

Opdrachtgever: Hein Aangenendt
Inhoudelijke begeleiding: Suzanne Duffels

© Hogeschool van Amsterdam, 2010

Trefwoorden: Scouting, spelen, kinderen, gedragsproblemen, praktische tips

Inhoudsopgave

Deel 1: algemene verdieping

Inleiding	4
Het gebruik van deze achtergrondinformatie	4
1. De kinderen	6
1.1 Zelfvertrouwen	6
1.2 Het kind ten opzichte van de rest	6
2. De groep	7
3. De leiding	7
3.1 Speluitleg geven aan kinderen.....	8
3.2 Positieve feedback (complimentjes) geven aan kinderen	8
3.3 Negatieve feedback (kritiek)geven aan kinderen	8
3.4 Luisteren naar het kind	9
4. Het spelen van spel.....	9
5. De omgeving	9
5.1 Het scoutinggebouw	10
5.2 Houding van de leiding	10

Deel 2: aanvullende informatie bij de kaartenbak

1. Fijne en grove motoriek	12
1.1 Spelmateriaal	12
2. Slechthorend of doof	13
3. Slechtziend of blind.....	13
4. Uitleg niet begrijpen.....	13
5. Niet meedoen.....	14
6. Stil zijn	15
7. Pesten en gepest worden	15
8. Agressief gedrag.....	16
9. Bronnenlijst	17

Inleiding

Voor je ligt de verdieping behorende bij het afstudeerproject: 'samen spelen, samen leren'. Deze opdracht is geschreven in het kader van mijn afronding van de bacheloropleiding ergotherapie aan de Hogeschool van Amsterdam. De opdrachtgever is Hein Aangenendt, vanuit Scouting Nederland.

De opdracht 'samen spelen, samen leren' bestaat uit drie delen. Aanwezig is een kaartenbak met praktische tips voor leiding van Scoutinggroepen, en een verdieping, met extra informatie naast de kaartenbak. Ook is er een theoretische onderbouwing gemaakt met hierin een verantwoording voor de gemaakte keuzes.

Dit document geeft meer informatie over het omgaan met kinderen die speciale aandacht vereisen van jou als leiding. Net als alle kinderen willen deze kinderen die lid zijn van Scouting graag zo goed mogelijk mee doen aan alle activiteiten.

Het gaat er dus eigenlijk niet om wat voor beperking het kind heeft, al is het begrijpelijk dat je het als leiding wel wilt weten. Het gaat er om dat het kind mee kan doen, want pas als dat niet lukt, komt de beperking van het kind naar voren.

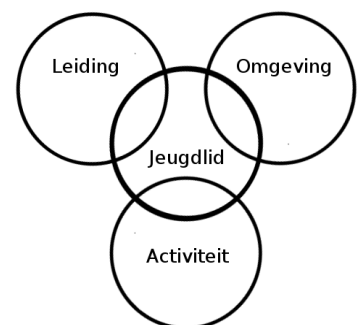
Over het algemeen is het voor de meeste kinderen goed mogelijk om mee te doen aan activiteiten van Scouting, ook al is er bijvoorbeeld een bepaalde diagnose gesteld. Scouting is voor iedereen.

Het is de kunst om de activiteit of de omgeving op die manier aan te passen dat ook bijvoorbeeld dat beweeglijke kind 10 minuten lang slapende leeuwen kan doen, of dat het angstige kind toch iets weet te vertellen in het kringgesprek waar het dat meestal niet durft.

Het gebruik van deze achtergrondinformatie

Activiteiten kunnen aangepast worden zodat het kind beter mee kan doen, waar in de kaartenbak een aantal tips van geformuleerd zijn, maar dit is niet altijd genoeg. Het eerste deel van dit document richt zich op het meedoen van het kind aan Scoutingactiviteiten in het algemeen. Aanpassingen hierin kunnen klein zijn, maar soms kan het nuttig zijn om bepaalde grote veranderingen toe te brengen aan de situatie.

Deze achtergrondinformatie is opgebouwd aan de hand van de volgende kapstok, waarbij er tussen alle gebieden een overlap bestaat. Geprobeerd is om de overlap duidelijk te laten zien, maar ook om over de specifieke gebieden advies te geven. Zoals te zien is staat het kind in dit kader centraal, daar draait het immers om. De leiding, omgeving en de activiteiten dragen er aan bij dat de kinderen mee kunnen doen aan Scouting. Hoe beter de verschillende onderdelen in balans zijn, hoe beter het kind mee kan doen aan Scouting. Het tweede onderdeel bestaat uit extra informatie aansluitend bij de categorieën uit de kaartenbak.

Deel 1

Algemene verdieping

1. De kinderen

Kinderen zijn lid van Scouting omdat ze een leuke tijd willen hebben. Daarnaast is Scouting goed voor de ontwikkeling van kinderen op verschillende vlakken. De kinderen zijn vaak enthousiast over de programma's en de andere kinderen, ook al zullen ze dat niet altijd laten blijken. Sommige kinderen zullen meer opvallen in de groep dan andere kinderen en hebben een andere aanpak nodig. Andere kinderen kunnen hier last van hebben en het kan als leiding moeilijk zijn om alle kinderen dezelfde aandacht te geven. Kinderen die extra aandacht vereisen doordat zij ongebruikelijk gedrag vertonen, worden vaak in een negatief daglicht gesteld. Ze krijgen vaker straf, worden vaker apart genomen en dan toegesproken door een leidinggevende en krijgen vaker kritiek van leeftijdsgenoten. Hierdoor kan een negatieve spiraal ontstaan.

1.1 Zelfvertrouwen

Kinderen ontwikkelen zich namelijk door het opdoen van succeservaringen. Als leiding van Scouting is het mogelijk om deze ontwikkeling te helpen. Een manier om dit te doen is door het aanbieden van activiteiten waarvan je weet dat het kind in staat is om het te doen. Dit kan voor het kind een succeservaring betekenen.

Hierdoor creëer je bij het kind het zelfvertrouwen wat het kind nodig heeft om überhaupt mee te willen doen, ook aan de activiteiten die voor hem moeilijk kunnen zijn. Voor een kind met problemen in de grove motoriek kan het bijvoorbeeld moeilijk zijn om te pionieren en de bever die moeite heeft met stilzitten kan niet zo goed meedoen met slapende leeuwen samen met Ssst.

Denk als leiding niet te snel dat een kind iets niet kan, laat hem het gewoon proberen en zie wat er gebeurt. Neem het kind serieus. Kinderen weten vaak zelf wel wat ze wel en niet kunnen en bedenken zelf vaak oplossingen. Luister hier dan ook naar.

In het handboek voor Scouts met een handicap is meer informatie hierover te vinden. (Berge, Boheemen et al; 2006).

Om bij de kinderen wat meer vertrouwen in zichzelf en in de groep te creëren, zijn er een aantal spelletjes die je kunt doen (Kaiser, 2001):

- een parcours afleggen waarbij een kind een blinddoek om krijgt en een ander kind aanwijzingen geeft hoe het moet lopen. Het kind kan ook het andere kind bij de schouder vastpakken en door het parcours begeleiden
- een kind staat in het midden van de kring en houdt zich stokstijf. Het kind laat zich vallen, waarbij de andere kinderen (eventueel met behulp van volwassenen) het kind opvangen.

1.2 Het kind ten opzichte van de rest

Het kan lastig zijn om een kind met beperkingen in de groep te hebben. Dit kind kan extra aandacht nodig hebben van de leiding. Door te draaien in een vaste structuur die alle kinderen hebben, creëer je overzichtelijkheid. De activiteiten die je tijdens je opkomst gaat doen zijn voor de kinderen dan beter te voorspellen, waardoor minder speciale aandacht nodig is voor sommige kinderen (Berge, Boheemen et al; 2006).

Structuur bieden kun je doen door aan te geven wat er (in grote lijnen) gaat gebeuren door bijvoorbeeld plaatjes met activiteiten op een prikbord in je lokaal te hangen. Je kunt hierin

zelf keuzes maken wat je wel en niet zichtbaar maakt voor de kinderen. Een plaatje van buiten spelen geeft alsnog veel vrijheid voor de invulling van het programma.

Duidelijke regels (die bij alle kinderen bekend zijn doordat ze bijvoorbeeld ergens in het lokaal hangen) die consequent gehandhaafd worden passen hier goed bij (Boves, Dijk, 2008). Door als leiding consequent en gestructureerd te werk te gaan met bijvoorbeeld behulp van bovenstaande ideeën creëer je veiligheid in de groep, waardoor kinderen zich vrij voelen om mee te doen.

Een beloningssysteem waarbij je punten kunt verdienen bij goed gedrag of iets dergelijks met een beloning als een aantal punten bereikt zijn, kan helpen om het groepsgevoel te verbeteren. Dit kan ook op nestbasis of groepsbasis, waarbij je per groep of subgroep punten kan behalen.

Soms kan het fijn zijn als de andere kinderen in de groep een beetje weten hoe ze met bepaalde kinderen om kunnen gaan. Bijvoorbeeld als er een kind in de groep zit, dat doordat hij het thuis moeilijk heeft wat agressief uit de hoek kan komen op Scouting. Hier kunnen andere kinderen onzeker van worden. Als ze weten dat er wat dingen thuis spelen kan dit begrip opwekken. Doe dit alleen na overleg met de ouders en het kind.

2. De groep

Over Scoutinggroepen is niet bekend hoe de exacte groepsamenstelling ongeveer is met betrekking tot wie populair is en wie niet. Als leidraad om wat over groepsprocessen te vertellen is daarom gebruik gemaakt van informatie die gaat over basisschoolklassen.

In klassen op de basisschool worden 10 tot 24 procent van de kinderen gezien als populair, hiernaast bestaat 10 tot 22 procent van de kinderen uit kinderen die ‘afgewezen’ worden. Bovendien is er 12 tot 20 procent van de kinderen die worden genegeerd. De rest van de kinderen hebben een gemiddelde status van populariteit onder de andere klasgenoten. Uit lange-termijnonderzoeken blijkt dat de populariteit van de meeste kinderen een aantal jaar hetzelfde blijft: dezelfde kinderen blijven populair en anderen blijven genegeerd (Coie & Dodge, 1983; Newcomb & Bukowski, 1984).

Het is goed om als leiding te weten wie in de groep bij welke subgroep hoort. Je kunt je programma erop af stemmen. Het populaire kind laat je bijvoorbeeld samenwerken met het genegeerde kind. En het afgewezen kind geef je de verantwoordelijkheid over de te maken cake. Dit geldt ook voor het maken van nesten. Denk bewust na over wat voor verschil het kan maken voor een kind.

3. De leiding

Als leiding van een Scoutinggroep wordt er een heleboel van je verwacht. Naast het maken van programma's regel je ook financiële acties, ouderavonden, speltakmateriaal en EHBO. Ook het omgaan met de kinderen kan nog al eens een aardige klus zijn. Het is lastig om leuke programma's te bedenken, alle kinderen betrokken te laten blijven bij de activiteiten, te zorgen dat er niet gepest wordt etc. Onderstaand stuk geeft informatie over hoe je op een duidelijke manier instructie kunt geven, feedback kan geven en hoe je kunt luisteren naar de kinderen.

3.1 Speluitleg geven aan kinderen

Bij het geven van instructie is het handig om de kinderen dicht bij je te hebben. Van een afstand roepen kan er toe leiden dat het kind niet door heeft dat het wel een serieuze instructie is. De verleiding om het te negeren is dan erg groot.

Denk ook aan het moment wanneer je het kind instructie gaat geven. Tijdens een spel bijvoorbeeld heeft weinig zin. Doe het vooraf of leg als je iets vergeten bent het spel eerst helemaal stil (op een goed moment) waarna je de (nieuwe) instructie geeft.

Als je uitleg geeft, houd dan in gedachten dat je kinderen het beste leren door het te vertellen, door het te zien (doe het voor) en door het zelf te laten doen.

Ook tijdens het spel zijn er nog momenten genoeg dat je kinderen aanspreekt, bijvoorbeeld op hun speelgedrag.

Kinderen kunnen ongehoorzaam lijken, maar dit niet express zijn. Het kan voorkomen dat ze gewoon niet de juiste instructie hebben gehad en hierdoor niet weten wat er van ze wordt verwacht. Wees daarom tijdens het spel duidelijk in wat je zegt. Alleen roepen 'STOP' als een kind iets doet wat niet mag werkt niet altijd, omdat het kind niet meteen realiseert waar het mee op moet houden. (Boves, Dijk, 2008)

Het geven van instructie in de gebiedende wijs leidt er toe dat het kind het sneller oppakt dan in een vragende vorm. Het creëert duidelijkheid wat er van hem verwacht wordt. ('stop nu met weglopen en doe mee!' Heeft waarschijnlijk meer effect dan: 'wil je nu eindelijk eens mee gaan doen?') (GGD Midden Holland g.d.)

3.2 Positieve feedback (complimentjes) geven aan kinderen

Complimenten geven kan ertoe leiden dat ook het kind dat niet aan alles goed mee doet zelfvertrouwen krijgt en zich prettig voelt in de groep. Let bij het geven van een compliment erop dat het wel echt iets is dat je meent. Er kan een pionierwerk gemaakt zijn van satéprikkers dat er vrij gammel uitziet, maar waarbij de knopen wel allemaal op de juiste manier gemaakt zijn. Geef daarover dan een compliment en benoem wat je goed vindt. Probeer ook niet te overdrijven in je compliment. Een compliment als 'wat een mooie kleuren heb je gebruikt in je werk' komt bij een kind beter aan dan 'zo'n mooie tekening heb ik nog nooit gezien' (Boschman, 2005).

3.3 Negatieve feedback (kritiek)geven aan kinderen

Er zijn verschillende stappen die je kunt doorlopen als je negatieve feedback geeft. Op deze manier bereik je dat de feedback het kind bereikt, en dat het niet kwetsend overkomt.

1. beschrijf het gedrag waar het om gaat. Probeer dit zo concreet en feitelijk mogelijk te doen. Ga op dit moment niet in discussie, maar geef wel de mogelijkheid aan het kind om te reageren.
2. formuleer de kritiek vanuit jezelf: 'ik vind het vervelend dat...'
3. ga na of het kind het begrepen heeft en vraag wat hij er van vindt.
4. maak afspraken over het gedrag in de toekomst
5. ondersteun bij het vervolg, geef een compliment als het gedrag veranderd is, en spreek het kind aan als hij de afspraken niet nakomt. (Boschman, 2005)

Mocht je als leiding straf willen geven, denk dan goed na over wat je het kind laat doen. Straf heeft meer waarde als er een relatie is met het incident, bijvoorbeeld het aanbieden van excuses.

3.4 Luisteren naar het kind

Als twee kinderen ruzie gemaakt hebben en je weet als leiding niet zo goed wie de veroorzaker is, luister dan naar het verhaal van beide partijen. Je kunt er eventueel getuigen bij roepen en hen hun verhaal laten doen. Vertel de kinderen dat je het niet gezien hebt en er dus niet zo veel aan kan doen. Dat de kinderen hun verhaal gedaan hebben lucht vaak al op. (Boves & Dijk, 2008)

4. Het spelen van spel

Volgens een onderzoek van Ruben et al. (1983), geciteerd uit het boek *Sensory Integration* (Fisher, A., Murray, E et al, 1991) zijn er 6 belangrijke kenmerken van spelen:

1. motivatie voor het spel moet komen van binnenuit het kind. Volgens Ruben is dit kenmerk essentieel om te kunnen spelen.
2. het spel is belangrijker dan het winnen.
3. het kind bepaalt wat het met het speelgoed kan doen in plaats van wat het speelgoed doet.
4. figuurlijk spelen, nadoen
5. vrijheid van buitenaf opgestelde regels
6. actieve medewerking van de speler

Dit zijn belangrijke kenmerken om te weten als je als leiding spellen doet met een groep kinderen. Het is bedoeld om in je achterhoofd te houden bij het bedenken van een spel, of te gebruiken op momenten dat je merkt dat een kind het niet zo leuk meer vindt bij Scouting, of bij bepaalde spellen. Sommige kenmerken horen bij het spel of het speelgoed, terwijl andere kenmerken zich richten op het kind. Kijk welk kenmerk er bij het kind of bij het spel niet aanwezig is en probeer hier je spel op aan te passen.

Een spel als Bulldog/Hollandse leeuwen is leuk omdat je lekker kunt rennen, je energie kwijt kunt (bovenstaand kenmerk 1), omdat als je af bent, je nog kan winnen door andere kinderen op te kunnen tillen (kenmerk 2), er weinig regels van buitenaf zijn (kenmerk 5) en je actief mee moet doen (kenmerk 6).

Kinderen die naar Scouting komen vinden het spel van Scouting leuk en dit geeft motivatie dat van binnen uit het kind komt.

5. De omgeving

Een kind met een beperking heeft vaak moeite met het kunnen meekomen in de groep. Als de omgeving een veilige basis voor hem is, kan dit betekenen dat het kind meer zal durven.

5.1 Het scoutinggebouw

Mehrabian (1972) heeft onderzocht dat mensen zich positiever gedragen in plezierige ruimtes. Een lokaal op temperatuur, met goede verlichting, goed op elkaar afgestemde kleuren en niet te veel chaos draagt hier aan bij.

In een drukke omgeving zullen drukke kinderen zich anders gedragen. Zij hebben baat bij een omgeving die opgeruimd is en rust uitstraalt. Voor de kinderen uit de stille categorie die juist gemotiveerd moeten worden kunnen een drukke omgeving juist stimulerend werken.

Kijk ook eens naar de cultuur in je groep. De culturele omgeving speelt een belangrijke rol bij bijvoorbeeld pesten. Als de mentaliteit van de groep is dat pesten niet goed is, zal de sociale controle onderling hoog genoeg zijn dat het dan ook niet gebeurt. Als leidingteam heb je hier ook een belangrijke rol in. Elkaar voor de grap onderling pesten, kan op kinderen een heel ander effect hebben.

5.2 Houding van de leiding

Door te gaan staan waar andere kinderen zitten laat je zien dat je de baas bent. Goede momenten om te doen als je duidelijk wilt maken dat je iets verwacht van de kinderen, zoals beter luisteren. Wil je juist dat de kinderen wat vertellen en zich veilig voelen om dit te doen, ga dan op dezelfde hoogte zitten als de kinderen. Bijvoorbeeld in het kringgesprek.

Door taken te delegeren naar de kinderen laat je zien dat je vertrouwen hebt in ze.

Conclusie

Om participatie van kinderen met beperkingen zo goed mogelijk te maken, zijn een aantal zaken van belang. Allereerst is het belangrijk om te weten wat er met het kind aan de hand is, en wat voor uitwerking dit heeft op de groep. Ook is belangrijk om te weten en te begrijpen hoe het kind handelt en waarom hij dit doet.

Hiernaast zijn jouw vaardigheden als leiding belangrijk, evenals de communicatie met de rest van de leiding. Ook de omgeving is een belangrijke factor dat bepaalt of het kind mee kan doen met Scouting. Het blinde kind kan bijvoorbeeld nauwelijks veilig meedoen in een rommelig lokaal. Hoe beter deze onderdelen op elkaar afgestemd zijn, hoe beter het kind mee kan doen met Scouting.

Deel 2

Aanvullende informatie bij de kaartenbak

1. Fijne en grove motoriek

Kinderen met problemen in de fijne en grove motoriek kunnen in principe zonder veel aanpassingen participeren aan alle Scoutingactiviteiten. Om participatie makkelijker te maken zijn een aantal praktische tips benoemd in de kaartenbak.

1.1 Spelmateriaal

Aangepast spelateriaal is waarschijnlijk voor veel van de kinderen die op Scouting zitten niet nodig. Met een portie creativiteit kan genoeg bereikt worden om ook het kind met beperkingen mee te kunnen laten doen met de activiteiten.

Mocht je spelateriaal aan willen schaffen denk dan aan wat voor doel je hebt bij het spelen. Spelmateriaal dat op verschillende manieren te gebruiken is, prikkelt de fantasie van de kinderen (en de leiding).

Voor kinderen die problemen hebben met de motoriek is het makkelijker om spelateriaal vast te kunnen pakken dat meegeeft zoals zachte ballen, pionnen of pittezakken, dan spelateriaal gemaakt van hard materiaal.

Verdikkingen van pennen, prikpenen, potloden en kwasten kunnen aangeschaft worden (informeer bij de ouders of deze al in het bezit zijn) maar kunnen ook makkelijk gecreëerd worden met wat creativiteit. Met klei kunnen pennen ook zelf verdikt worden. Doe dit dan op de plek waar de kinderen met hun vingertoppen de pen raken.

Ook bij grotere en zwaardere materialen zoals een hamer kan het voor een kind fijn zijn het handvat te verdikken. Bevestig bijvoorbeeld een stuk isolatiemateriaal van een verwarmingsbuis om het handvat.

Een lichtgewicht knijpschaar kan het knippen makkelijker maken. Dit kan met name handig zijn voor kinderen met problemen in de fijne motoriek.

Ook zijn er scharen op de markt waarbij je met twee mensen tegelijk kan knippen. Handig voor het kindje dat er moeite mee heeft en tegelijk te gebruiken als spelletje door twee kinderen met een schaar te laten knippen. Dit kan ook door een schaar te gebruiken met grote gaten voor de vingers. Deze scharen zijn te bestellen via internet.

Antislipmateriaal (te koop bij onder andere Ikea en de Blokker) kan op tafels gelegd worden zodat materialen (zoals drinkbekers) niet wegschuiven.

Kaartspellen of andere spellen waarbij een kind een aantal kaarten in zijn hand vast moet kunnen houden kunnen lastig zijn. Een kaarthouder kan voor dit kind helpen om ook zijn kaarten vast te kunnen houden. Een kaarthouder, al dan niet in een andere vorm, kan ook zelf gemaakt worden, bijvoorbeeld door een kop van een bezem te gebruiken:

2. Slechthorend of doof

Kinderen die slechthorend of doof zijn, hebben in hun jonge leven een andere manier van ontwikkelen meegemaakt dan kinderen die niet slechthorend of doof zijn. Jonge kinderen ontdekken de wereld met hun zintuigen. Het kind registreert wat er gebeurt, onthoudt dit, legt verbanden en vergroot zijn kennis over de wereld. Geluiden nemen een belangrijke plaats in het ontwikkelen van het besef van het kind: een kind leert door middel van geluiden dat ook als het kind iets niet ziet er dingen gebeuren in de wereld. Het kind leert dat allerlei geluiden zijn gekoppeld aan bepaalde dingen of gebeurtenissen. Hierdoor kunnen allerlei zaken makkelijker herkend worden, zoals dat de stem van mama aankondigt dat mama er aankomt. Doordat het kind een van zijn zintuigen mist is de wereld minder veilig. Een doof of slechthorend kind kan angstig worden, omdat dingen plotseling gebeuren. Hij hoort iemand bijvoorbeeld niet aankomen (Rodenburg, 1996). Kinderen die aan een kant doof of slechthorend zijn kunnen niet goed horen waar het geluid vandaan komt.

3. Slechtzind of blind

Kinderen die slechtzind of blind zijn kunnen worden beperkt in het ontdekken van de omgeving. De werkelijkheid presenteert zich aan hen op een andere manier dan aan niet-slechtzinden. Voor slechtzinden is het vaak nodig om nog eens te kijken, goed te verwerken en uit het geheugen indrukken op te halen om iets visueel duidelijk te krijgen. Dit kost deze kinderen veel energie.

Slecht zien beperkt het spontaan opdoen van ervaringen. Hierdoor is het belangrijk dat het kind uitgelokt wordt. Het moet nieuwsgierig gemaakt worden. Dit kan gedaan worden door te vertellen wat er in de omgeving te beleven is, ook op het gebied van andere zintuigen zoals ruiken.

Bij het realiseren van goed licht moet nagedacht worden over de totale omgeving. Het licht is een samenspel tussen de lichtbron en de kleuren van de wanden, vloer en voorwerpen in een ruimte. Een ruimte met donkere wanden haalt het lichtniveau omlaag. Je Scoutinggebouw voorzien van contrasten zorgt dat het kind zich beter wegwijs kan maken door het gebouw. Door bijvoorbeeld een groot rond rood vlak te maken rondom de witte deurklink zorg je dat het kind de klink makkelijk kan vinden.

4. Uitleg niet begrijpen

Ezelsbruggetjes

Hieronder zijn een aantal voorbeelden van ezelsbruggetjes vermeld die te gebruiken zijn om kinderen de geleerde Scoutingtechnieken beter te kunnen laten onthouden. Dit zijn maar een aantal voorbeelden, op internet zijn er een heleboel te vinden, bijvoorbeeld op het forum van de Pabo (<http://www.paboforum.nl/forums/index.php>).

- Het verschil tussen stuurboord en bakboord onthouden: in Stuurboord zitten twee r's in (bakboord een). Stuurboord is rechts.
- Om de kleuren van de regenboog te onthouden kan het woord ROGGIBIV aangeleerd worden: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo, violet.

- Het onthouden van de volgorde van de windrichtingen: leer het zinnetje: Nooit Op Zondag Werken (Noord Oost Zuid West)
- Waar komt de zon op en gaat hij onder: De zon gaat **Op** in het **Oosten**, en **Weg** in het **Westen**
- Het maken van een platte knoop: eerst het touw links over rechts, en dan rechts over links
- Aanleren van het uittekenen van coördinaten op de kaart met behulp van een kaarthoekmeter: huisje in, trappetje op. (om aan te geven dat eerst horizontaal de kaarthoekmeter bewogen moet worden en vervolgens verticaal.)

5. Niet meedoen

Uit een onderzoek van Coplan, Prakash, et al (2004) blijkt dat er drie verschillende groepen kinderen zijn die niet mee doen aan het spel.

- kinderen die te bang of verlegen zijn om te participeren.
- kinderen die niet geïnteresseerd zijn om met andere kinderen te spelen
- kinderen die niet mee mogen doen van andere kinderen

De eerste groep heeft het risico om later minder goed te functioneren dan de kinderen die niet verlegen zijn geweest in hun jeugd. 20 procent van de kinderen in groep 8 heeft faalangst (Pol, Jaspers, 2007). Faalangst bij kinderen is te herkennen aan een aantal kenmerken (Pol, Jaspers, 2007):

- Kinderen met faalangst hebben moeite zichzelf uit te drukken in woorden en zullen dus gesloten overkomen.
- Kinderen met faalangst kunnen de clown uithangen. Ze maken van alles een grapje, juist om zo te voorkomen dat mensen hun moeilijke vragen stellen.
- Deze kinderen willen bij iedereen positief over komen; uit angst om niet aardig gevonden te worden past het kind zijn gedrag aan anderen aan.
- Deze kinderen hebben vaak een laag zelfbeeld

De tweede groep kiest ervoor om niet met anderen te spelen, omdat zij graag alleen willen zijn en omdat zij het sociale contact niet waarderen. Deze kinderen zijn te motiveren, als zij een op het kind aangesloten goede uitnodiging krijgen die voor het kind de moeite waard is om mee te doen. In de kaartenbak zijn hier een aantal praktische tips voor gegeven.

Algemene factoren waar een kind mee te motiveren is zijn (Remmerswaal, 1995):

- Afwisseling in de activiteiten
- Ontwikkelingsmogelijkheden
- Zelfstandigheid
- Beloning of compliment
- Duidelijke instructies
- Goede sfeer
- Een leidinggevende die stimuleert en communiceert.

De derde groep bestaat uit kinderen die doordat ze bijvoorbeeld ander gedrag vertonen, buitengesloten worden uit de groep. Bij Scouting is het minder aan de orde, omdat aan de geprogrammeerde activiteiten iedereen automatisch meedoet. Onder de categorie pesten is meer informatie gegeven over buitensluiting van kinderen. Door als leiding goed in de gaten te houden wat er speelt, bijvoorbeeld bij zelfstandig werken in de nesten, en zorg voor een goede sfeer, voorkom je dat kinderen buitengesloten worden.

6. Stil zijn

Introverte kinderen

Introverte kinderen zijn kinderen die stil zijn in de groep, weinig aandacht vragen en tijd nodig hebben om over dingen na te denken. In de kaartenbak wordt geadviseerd om kinderen van te voren bekend te maken met de situaties die komen gaan, dit is, zodat kinderen de tijd krijgen om na te denken over wat gaat volgen.

Introverte kinderen zijn te herkennen aan; hun rustige en zachte stem, hun vermoeidheid na een tijdje sociale interactie, ze lijken soms niet geïnteresseerd te zijn en hebben een kleine groep van goede vrienden. Ongeveer 25 % van de kinderen is introvert (Laney, 2005).

Introverte kinderen hoeven niet perse verlegen te zijn. Ze communiceren liever één op één dan in een groep en zullen hierdoor in een groep vaak wat stiller zijn.

Je zult zien dat ze als er in subgroepen gewerkt gaat worden de kinderen veel meer aan het woord zijn en kennis delen.

7. Pesten en gepest worden

Uit een onderzoek van TNO onder basisscholen in Nederland bleek dat gemiddeld 21% van de kinderen tenminste twee keer per maand het slachtoffer is van een pestincident. Het percentage kinderen dat aangeeft tenminste twee keer per maand andere kinderen te pesten bedroeg in 2008 8%. (Dorst, Wiefferink, 2008)

Sommige kinderen hebben meer kans om gepest te worden dan anderen. Kinderen die lichamelijk wat zwakker zijn dan leeftijdsgenootjes hebben over het algemeen minder vrienden (Perry, Kusel, & Perry, 1988). Kinderen met overgewicht hebben ook meer kans om gepest te worden (Janssen, Craig, et al, 2004).

Kinderen die pesten en gepest worden hebben de grootste kans op gedragsproblemen later, zoals een sociaal isolement en een minder goede kans op een succesvolle carrière. (Fonagy, Twemlow, Vernberg, Sacco, & Little, 2005)

Ook hebben zij later meer kans op drankproblemen. (Nansel, Overpeck, Pilla, 2001)

Uit een artikel over pesten en wat er aan gedaan kan worden (Swearer, Espelage, et al, 2010) is informatie gevonden over de achtergronden van pesten, hoe vaak het voorkomt en tips om verbetering te bereiken. De bronnen uit onderstaande tekst komen uit dit artikel.

Het komt vaak voor dat een van de kinderen de echte pester is, en er een aantal kinderen bij staan die ook van het bestaan van het pesten afweten. Een onderzoek waar andere leeftijdsgenoten bij betrokken zijn toont aan dat bij 85 % van de momenten dat er gepest wordt, er anderen aanwezig zijn. Zij zijn betrokken bij het pesten door op te letten wat er gebeurt en soms ook mee te doen (met name bij agressie) (Craig & Pepler, 1997). Het grootste gedeelte van onderzoeken naar slachtoffers onder kinderen met beperkingen wijst uit dat deze kinderen meer kans hebben op sociale uitsluiting, fysieke agressie en vaker verbaal worden gepest dan kinderen zonder beperkingen. (Llewellyn, 2000; Marini et al., 2001; Norwich & Kelly, 2004). Ook komt naar voren dat deze kinderen later vaker meer fysiek en verbaal geweld gebruiken en als gevolg van het pesten zelf agressief worden. (Kumpulainen, Räsänen, & Puura, 2001; Van Cleave & Davis, 2006)

Bij Scouting, zeker bij de oudere speltakken is het vaak belangrijk dat kinderen zelfstandig werken en problemen met elkaar dus ook zelfstandig oplossen. Er kunnen echter altijd

situaties zijn waar hulp van de leiding nodig is. In dit soort situaties is het belangrijk dat er hulp komt, omdat deze kinderen een verhoogd risico hebben op psychische problemen. (Pellegrini, Bartini, & Brooks, 1999; Perry, Hodges & Egan, 2001)

Tips om een kind dat gepest wordt te helpen om beter voor zichzelf op te komen (Krowatschek, 2004):

- Geef aanmoedigen voor het kind om rechtop en zelfverzekerd te lopen: non-verbale communicatie doet veel.
- Laat het kind de peestsituatie negeren, of laat er voor zorgen dat anderen denken dat de gepeste het niks doet.
- Laat het kind op spottende opmerkingen reageren met het herhalen van een bepaald antwoord, bijvoorbeeld 'dankjewel'. Het is een onzinnig antwoord en zal de pester doen vervelen.

Belangrijk is wel dat in eerste instantie de pester aangepakt wordt en dat pesten niet voorkomt bij je speltak. Om deze rede zijn bovenstaande tips dan ook niet benoemd in de kaartenbak.

8. Agressief gedrag

Agressief gedrag kan op twee manieren geuit worden: naar binnen en naar buiten gericht. Naar buiten gericht agressief gedrag is het gedrag wat voor de ontvanger als vervelend wordt ervaren. In verband met de veiligheid moet dit gedrag gestopt worden door consequent optreden door de leiding. Hiermee vermindert het gedrag, wat voornamelijk goed is voor het slachtoffer van het gedrag. Het eigenlijke probleem van het kind wordt er echter niet mee opgelost. Bij echt agressief gedrag is het belangrijk dat er gezocht wordt naar de oorzaak waar het gedrag vandaan komt. Als Scoutingleiding is dit niet een van je taken, maar doorsluizen wat er aan de hand is aan ouders wel. Zij kunnen op zoek eventueel met behulp van hulpverleners op zoek gaan naar de oorzaak.

Mocht je een kind in de groep hebben die zich wel eens agressief uit, ga dan niet in discussie met het kind. Het wordt snel een welles-nietes-gevecht. Het kind kan dit ervaren als een agressieve tegenactie en zijn gedrag zal eerder versterkt worden dan dat het afneemt. Vandaar dat in de kaartenbak geadviseerd wordt om niet in discussie te gaan met het kind. Het is sowieso verstandig om niet meteen inhoudelijk te reageren op de agressieve reactie. Als het kind eerst even af kan koelen is het later beter in staat om er over te hebben. Ook als leiding kan het fijn zijn even na te kunnen denken over de situatie en gebruik te maken van de overlegfunctie van het team.

Duidelijk aangeven dat het gedrag gezien is door de leiding en dat je dat niet op prijs stelt is wel belangrijk. Benoemen wat je gezien hebt, kort en bondig aangeven dat je ander gedrag verwacht tijdens het spel en het vervolgens afmaken kan het kind weer tot bedaren laten komen (Oostrik, Ruigrok, 1999).

Wat duidelijk naar voren komt in de boeken over agressie die geraadpleegd zijn, is dat agressie bij kinderen vaak aangeleerd wordt door voorbeelden van volwassenen. Als leiding heb je ook een voorbeeldfunctie. Niet op een lijn zitten met andere leidinggevenden en daar over discussiëren, mopperen op andere automobilisten op de weg enzovoort zijn allemaal uitingen van agressief gedrag.

9. Bronnenlijst

- Berge, J., Boheemen, M. et al (2006) *Handboek Scouts met een handicap*. van Geffen Redactief: Leusden
- Boschman, M., (2005) *Communiceren met mensen met een verstandelijke handicap*. Soest: Nelissen
- Boves, T., Dijk, M., (2008) *Contact maken: communicatieve vaardigheden voor leerkrachten*. Assen: Koninklijke van Gorcum
- Coplan, R.J., Prakash, K. et al (2004) Do You “Want” to Play? Distinguishing Between Conflicted Shyness and Social Disinterest in Early Childhood. *Developmental Psychology*, 40 (2), 244–258
- Craig, W. & Pepler, D. (1997). Observations of bullying and victimization in the schoolyard. *Canadian Journal of School Psychology* , 2, 41-60.
- Dorst, A. van, Wiefferink, K., Dusseldorp, E., Galindo Garre, F., Crone, M., Paulussen, Th. (2008). *Preventie van pesten op basisscholen volgens de PRIMA-methode*. Leiden: TNO.
- Fisher, A., Murray, E et al (1991) *Sensory integration: theory and practice*. Philadelphia: F.A. Davis Company
- Janssen, I., Craig, W.M., Boyce, W.F., & Pickett W. (2004). Associations between overweight and obesity with bullying behaviors in school-aged children *Pediatrics*, 113(5), 1187-1194.
- Kaiser, T. (2001) *Zo komt mijn kind weer tot rust*. Oosterhout: Deltas
- Kumpulainen, K., Räsänen, E., & Puura, K. (2001). Psychiatric disorders and the use of mental health services among children involved in bullying. *Aggressive Behavior*, 27, 102-110.
- Laney, M. O. (2005) *The Hidden Gifts of the Introverted Child: Helping Your Child Thrive in an Extroverted World*. New York: Workman Publishing
- Llewellyn, A. (2000). Perceptions of mainstreaming: A systems approach. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 42, 106–115.
- Marini, Z., Fairbairn, L., & Zuber, R. (2001). Peer harassment in individuals with developmental disabilities: Towards the development of a multidimensional bullying identification model. *Developmental Disabilities Bulletin*, 29, 170–195.
- Nansel, T.R., Overpeck, M., Pilla, R.S., Ruan, W.J., Simons-Morton, B., & Scheidt P. (2001). Bullying behaviors among U.S. youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Journal of the American Medical Association*, 285(16), 2094-2100.

Norwich, B., & Kelly, N. (2004). Pupils' views on inclusion: Moderate learning difficulties and bullying in mainstream and special schools. *British Educational Research Journal*, 30, 43–65.

Krowatschek, D., Krowatschek, G. (2004) *Pesten op school; adequaat optreden tegen pestgedrag*. Katwijk: Panta Rhei

Kumpulainen, K., Räsänen, E., & Puura, K. (2001). Psychiatric disorders and the use of mental health services among children involved in bullying. *Aggressive Behavior*, 27, 102-110.

Mehrabian, A., & Russell, (1972) *An approach to environment psychology* Unpublished manuscript, UCLA

Oostrik, H., Ruigrok, J. (1999) *wie kiest er nou voor agressie?* Houten: EPN

Pellegrini, A.D., Bartini, M. & Brooks, F. (1999). School bullies, victims, and aggressive victims: Factors relating to group affiliation and victimization in early adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 91, 216-224.

Paboforum (2000) geraadpleegd op 2 september 2010 op het World Wide Web:
<http://www.paboforum.nl/forums/index.php>

Perry, D.G., Kusel, S.J., & Perry, L.C. (1988). Victims of peer aggression. *Developmental Psychology*, 24(6), 807-814.

Pol, Jaspers (2007)

Rodenburg, M. (1996) *Geen goed gehoor; wat nu?* Utrecht: de tijdstroom

Remmerswaal, J. (1995) *Handboek Groepsdynamica, Een nieuwe inleiding op theorie en praktijk*. Baarn: H.I. Nelissen

